№ 274 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11 1901 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11 № 274

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են
բւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

(30-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ՅՌԱՋԻԿԱՅ 1902 ԹՒԱԿԱՆԻ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՐ ՊՐՈԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ
ամեն օր բացի տօներին յաջորդող օրերից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. եւ մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 7 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա եւ Բարօնսկայա փողոցների անկիւնը):

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, եւ առհասարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱԳԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դրական արդիւնքները քաջալերում են.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հ. Ղ. Ալիշանի հոգեհանգիստը. Դատաստանական դահլիճից. Օպերային ներկայացումները. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌԸ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Կեանքի վէպերը:

ԴՐԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ ՔԱՋԱԼԵՐՈՒՄ ԵՆ

Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, հանդիսաւոր կերպով յայտարարվեց կովկասեան ցուցահանդէսի պարգեւների ցուցակը:

Պարգեւների արժանացած առարկաները շատ բազմազան են իրանց յատկութիւններով: Գնահատված են իրերի բարձր որակութիւնը, նրանց նշանակութիւնը վաճառանոցում, նրանց քանակութիւնը և արդիւնաբերութեան շահաւէտութիւնը:

Շատ իրեր, որոնք առաջ բերվում էին արտասահմանից, այժմ արդիւնաբերվում են երկրի մէջ և նրանցից մի քանիսը սկսել են վաճառահանվել Կովկասից դուրս՝ Եւրոպական Ռուսաստանում և արտասահմանում:

Անկասկած բաւական չէ միայն գեղեցիկ և լաւ յատկութեան իր պատրաստել, որպէս զի նա գնահատվի վաճառանոցում, այլ անհրաժեշտ է, որ լաւ որակութեան այդ իրը պատրաստվի մեծ քանակութեամբ: Ոչ մի արտասահմանեան լուրջ առեւտրական տուն չի համաձայնի մի երկու պուդ գեղեցիկ մետաքսի, մետալի, գործուածքի կամ հանքային ջրի համար յարաբերութիւններ հաստատել Կովկասի հետ: Բայց երբ նա յոյս ունի ստանալ հազարաւոր պուդ մետաքս, միլիօնաւոր պուդ նաւթ, մեծ քանակութեամբ հանքային ջրեր, բուրդ, գործուածքներ, գորգեր՝ այն ժամանակ նա կազմակերպում է ընդարձակ և լուրջ գործ, որը զբաղեցնում է շատ մարդկանց՝ աշխատանքի աղբիւրներ բանալով ազգաբնակութեան համար և որոշ շահ ապահովելով ձեռնարկողի համար:

Կովկասեան ցուցահանդէսի պարգեւատրութեան ժամանակ ուշադրութեան էին առնված այս հանգամանքները, այլ և այն, թէ այս և այն անձը և նրա կազմակերպած արդիւնաբերութիւնը ինչ կրթական և կուլտուրական ազդեցութիւն են գործել շրջապատողների վրա:

Մենք գիտենք մեր խոշոր պակասութիւնները և շատ անգամ ենք խօսել մեր կարիքների մասին: Սակայն ուրախալի է, երբ ցուցահանդէսի նման խոշոր դէպքերի ժամանակ տեսնում ենք, որ մեր կեանքի մէջ տեղի են ունեցել և մխիթարական երեւոյթներ, իրագործված են մի քանի ծրագիրներ և արված է մի որոշ առաջադիմութիւն: Դրական այդ արդիւնքները մեզ ոգեւորում են՝ աւելի մեծ յոյսերով ձեռք զարկել նոր կուլտուրական աշխատանքի ապագայի համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

«Աշխարհս զուգադիպութիւնների աշխարհ է», ասում է առածը:

Եւ ինչ զարմանալի զուգադիպութիւն.

Բայց հակոտնեայ զուգադիպութիւն—դէթ այս անգամ:

Կովկասի մէջ «ուրացող» (!) Մխիթարի եւ նրա աշակերտ Ալիշանի համար հոգեհանգիստ կատարելը արգելվում է. մինչդեռ Մարսէյլի եւ Պարիզի հայ մատուռների մէջ մատնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստի պաշտօններ կը կատարուին Ալիշանի համար:

Այս զուգադիպութիւն չէ:

Աւելին սուտ.

Մարսէյլի մէջ պատարագի միջոցին քարոզ խօսած է սրբազան Գէորգ եպիսկոպոս Իւթիւճեան, ինչպէս հաղորդում է Մարսէյլի «Արմէնիա» թերթը. իսկ Պարիզում,—ի ներկէ Եւրոպայի հայոց առաջնորդի մասնաւոր թոյլտուութեամբ,—պատարագի միջոցին քարոզ խօսեց գիտնական հ. Սուքիաս վ. Գազանճեան:

Մենք մարդիկը պէտք է դատենք նրանց գործերից, թէկուզ լինեն նրանք «ուրացողներ»:

Մխիթար աբբան եթէ թրքացած իսկ լինէր, նրա գործունէութիւնը եւ հայ գրականութեան մատուցած ծառայութիւնը, նրա հաստատած միաբանութիւնը եւ նրանից դուրս եկած Չամչեանները (թէեւ մոլեռանդ), Ինճիճեանները, Աւգերեանները, Բագրատունիները, Գաթըրճեանները, Ալիշանները եւ ուրիշ շատերը պարտաւորում են մեզ, որ յարգենք այն «ուրացողի» յիշատակը: Լաւ է ունենալ «ուրացող» Մխիթարեանների մի խումբ, քան մի ինչ որ խաւարամիտ եւ եղբայրատեաց հայ քահանայ: Մեր ժողովրդի համար օգտակար եղած է,—Տաճկաստանի մասին է խօսքս,—Թրքացող Ալի Շահրազ, քան թէ կրօնաւէր Արթին փաշա:

Մինչեւ երբ այս խտրութիւնը, հարցնում եմ, մինչեւ երբ:

Կ. Յ. Բասմաջեան

Պարիզ.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Շաբաթ, դեկտեմբերի 8-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատում սկսվեց քննվել մի հետաքրքրական քրէական գործ, որ կը տեւի ամենաքիչը երկու օր:

Նախագահում է Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ նախագահ Վրասկի, միւս երկու անդամները են դատաստանական պալատի անդամներ Սօմով եւ Միխայլով: Մեղադրում է դատաստանական պալատի պրօկուրօրի օգնական Լէմքերման: Մեղադրեալներն են Թիֆլիսի հանգուցեալ քաղաքագլուխ Գ. Եւանգուլեան, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ Ա. Իվանենկօ, իշխան Ս. Երկայնաբազուկ—Արղութեան եւ Ք. Վերմիշեան, որոնք մեղադրվում են պաշտօնական զանցառութիւնների եւ անփութութեան մէջ: Խատիսեան եւ Իվանենկօ իրանք են իրանց պաշտպանում, իսկ Արղութեանին պաշտպանում է Մօսկվայից հրաւիրված փաստաբան Տեսլենկօ, Վերմիշեանին՝ երդ. հաւատարմատար Կրասովսկի եւ Եւանգուլեանին, նրա ժառանգների հրաւէրով, երդ. հաւատարմ. Ջեմեսով:

Նիստը բացվեց առաւօտեան ժամի $10^1/_2$-ին: Հասարակութիւնը նիստ թողնվեց առանց տոմսակների: Նիստի սկզբում պալատը քննեց այն հարցը, թէ արդեօք կարելի է ընդունել հանգուցեալ Եւանգուլեանի ժառանգների խնդիրքը, այն է՝ վերսկսել իրանց հօր գործը, որ դադարեցրված է նրա մահվան պատճառով եւ նրա անունը նորից գցել մեղադրեալների ցանկը: Պալատը որոշեց ընդունել խնդիրքը եւ թոյլ տալ, որ հանգուցեալին պաշտպանէ նրա ժառանգների հաւատարմատար փաստաբան Ջեմեսով: Այնուհետեւ պալատը ստուգեց վկաների ցանկը, որոնց թիւը 60-ից աւելի է: Ստուգումից երեւաց, որ չեն եկել միայն մի քանի վկաներ, որոնցից ոմանք, յարգելի պատճառներ եւ պատշաճաւոր վկայականներ ներ-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԵԱՆՔԻ ՎԷՊԵՐԸ

III

ՀՍԿԱՅ ՑԻՄԱՐԸ

Կրկէսը լիքն էր:

Վիթխարի գմբէթայարկ շինութիւնը ներքուստ ներկայացնում էր ամբոխի մի յուզված, ուռած ծով, ուր մարդկային բազմազան գլուխների անվերջ շարքեր՝ որպէս օղակ-օղակ ալիքներ, իրար յետեւից շարված նստարանների վրա, բարձրանում ձգվում էին դէպի վեր, դէպի ծայրագոյն վերնայարկը: Բազմութիւնը չէր խօսում, այլ մռմռում էր. նա չէր շարժվում, այլ ծփծփում էր ինչպէս յեղյեղուն թանձր զանգված՝ որ իր տակ թագցրած ունի ինչ-որ աւերիչ եւ հազիւ պարտկվող զօրութիւն, կրքերի մի հրաբուղխ: Հազարաւոր տաքցրած ու գոլշի մարմիններից արձակվող գոլորշիները, անհանգիստ ու յուզված կրծքերից բարձրացող արտաշնչութեան հետ՝ թանձր մշուշով բակ էին կազմել ճրագների շուրջը՝ տանս կամենալով խեղդել նրանց լոյսը իրանց խոնաւ ծոցում:

Ամբոխն էր այն, բուռն կրքերի, տաք վայելքների ծարաւ ամբոխը, մարդկային բոլոր երեւոյթին խաղաղ, անտարբեր միութիւններից ծեփված այդ կենդանի զանգվածը, որ իր զուարճութեան եւ մանաւանդ իր զայրոյթի մէջ անսահման է ու. զարհուրելի, որ ծովի պէս իր անհասկանալի գժութիւններն ունի, իր հրէշաւոր յեղյեղումները, անողոք ու կոյր, աւերիչ ու ճակատագրական որպէս տարերքը: Այսօր նա չէր եկել աւերելու, այլ վայելելու, զուարճանալու, եւ սակայն նա դարձեալ անհաւաբ էր. նա մռնչում էր... զուարճացող ամբոխը միշտ հարբած է:

Մի քանի օր էր արդէն, որ քաղաք ժամանած ցիրկի մի նոր խումբ իր պատկերազարդ, գունաւոր յայտարարութիւններով ծածկել էր գլխաւոր հրապարակների եւ փողոցների պատերը: Զգայական ցնցող վայելքների սիրահար բազմութիւնը խումբ խումբ կանգնած այդ գունաւոր թղթերի առաջ՝ ուշադրութեամբ դիտում էր նկարները, կարդում էր գրաւիչ խոստումները: Հետաքրքիր վարժութիւններ պիտի կատարվէին. կրասւմերկ կանանց ճկուն, ախոյեանների մարմինների մի ամբողջ ցուցահանդէս պիտի տեղի ունենար:

Զիզի... այսպէս էր այն կնոջ անունը, որ մեծամեծ տառերով փայլում էր յայտարարութիւնների վրա եւ որ մի քանի օրից ի վեր խաղում էր ամբոխի երեւակայութեան հետ: Նրա գեղեցկութեան եւ հնարամիտ խաղերի մասին բերանէ բերան հրաշքներ էին պատմվում. խօսում էին մանաւանդ ինչ-որ «դիւթական սանդուխքի» վերելքի մասին, որ Զիզին պիտի կատարէր: Ոչ ոք որոշակի չը գիտէր այդ նորօրինակ խաղի էութիւնը, բայց ամենքը՝ կրկէսի խաղերին ծանօթ գլուխներ, սիրով երեւակայում էին մի կանացի նրբակազմ մարմին, մորթագոյն չապկով հագիւ հազ ածքոցված թրթռուն միս, որ գեղանկար գծերով գալարվում, երերվում է բարձր սանդուղքի վրա, օդային համբոյրներ ուղարկելով աջ ու ձախ: Միայն այս երեւակայութիւնն արդէն յիմարացնելու չափ դիւթիչ էր. հապա անունը... Զիզի, որքան կարճ, որքան հնչաւոր: Զիզի, սիրով մրմնջում էին բազմաթիւ շրթունքներ. այս երկու դիւրահնչիւն վանկերը իրանց միակերպութեան տակ թագցնում էին բազմապիսի գրաւիչ գաղտնիքներ, այդ կարգի անունները միշտ պերճախօս են բոլոր զգայասէր արկածախնդիրների համար: Եւ Զիզին գրաւել, բերել էր այս հազարաւոր բազմութիւնը դէպի կրկէս, իր մարմնի երեւակայական թովչութեամբ բթացրել էր այս ամբոխի բանականութիւնը, ինչպէս առասպելական Ցիրցէան իր դիւթական բմպելիով:

Կրկէսը լիքն էր արդէն, բայց դեռ գալիս էին: Քաղաքն իր մութ ծոցից մղում էր այստեղ իր տականքը. հասարակութեան այն մասը, որ բոլոր դարերում, բոլոր աշխարհներում բոլէական հզօր ցնցումների, բիրտ կրքերի, յանկարծական վայրենի բռնկումների մէջ է փնտրել իր գերագոյն վայելքը. նա՝ որ գիտէ իր մէջքին բեռ, իր վզին լուծ զնել յիմարաբար, որ գիտէ իր բռնակալների ոտները համբուրել սողալով, եւ աչքերը փակած՝ անմեղների եւ նոյն-իսկ իր բարերարների մէջքի վրա քայլել վայրենի քրքիջով:

Այսօր նա եկել էր զուարճանալու. Զիզին պիտի խաղար, գեղեցիկ Զիզին:

Կրկէսի խորքում քաշ ընկած մախմուր վարագոյրը հանդիսաւոր կերպով բացվեց, եւ այնտեղից սրընթաց արշաւելով դուրս եկաւ մի կին՝ մի գեղեցիկ նժոյգի վրա: Կինը մի գունատ, տանջված արարած էր. նրա փոքրիկ մաշված մարմինը թւում էր ձիու մէջքին կպած փայտեայ խրտուիլակ, կենդանութեան նշանը նրա վտիտ ձեռների շարժումն էր: Ձին սլանում էր այնպիսի դիւրութեամբ, այնպիսի արագութեամբ, որ կարծես իր մէջքին ոչինչ չունէր, ու կինը որպէս մի ստուեր տարվում էր նրա հետ գլուխ պտտեցնող արագութեամբ: Տեսարանը աւելի քան հետաքրքիր էր, դժուար էր աւելի կատարելութեան հասցնել ձիավարժութեան արուեստը. փրփրած կենդանին չէր վազում, այլ սլանում էր. նա չէր քայլում,

կայացրած չը լինելով, ենթարկվեցին տուգանքի 10 րուբլուց սկսած մինչեւ 50 րուբլի։ Եկած քրիստոնեայ վկաներին առաջարկվեց երդում ուտել ռուս քահանայի միջոցով, իսկ հայ-լուսաւորչականներից եւ կաթոլիկնե իցնրանք, որոնք չէին կամենայ երդում ուտել ռուս քահանայի մի ցրով, առաջարկվեց երդում ուտել նախագահի միջոցով։ Վեց-եօթ հոգի հայ երդում կերան նախագահի միջոցով։ Ոչ-քրիստոնեաներին երդուեցնելու համար հրաւիրված էին այլադաւան հոգեւորականներ։ Երդումից յետոյ նախագահը յայտարարեց վկաների մի մասին, որ ներկայանան դատարան նոյն օրը ժամի 3-ին, իսկ մնացած վկաներին, որ ներկայանան դատարան, կիրակի, առաւօտեան 9 ժամին։

Այնուհետեւ բոլոր վկաներին առաջարկվեց հեռանալ նիստի դահլիճից եւ սկսվեց գործի զեկուցումը մեղադրական թղթի ընթերցումով։

(Կը շարունակվի)

ՕՊԵՐԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Շաբաթ, ամսիս 8-ին, արքունական թատրոնում ներկայացրին Վերդիի «Աիդա» մեծ օպերան, մասնակցութեամբ տ. Անահիտի՝ նրա երկրորդ դէբիւտի համար։

Այս օպերան դնելու մէջ ամենադժուար խնդիրն է պերսոնաժների (առանձին դերակատարների) խնդիրը, որով շատ անգամ խմբում անկարելի է լինում անսամբլ կազմել, որպէս զի լաւ դուրս գայ։ Այս անգամ այդ գլխաւոր դերերը կատարում էին՝ Աիդա—սօպրանօ Աստաւրօվա, Ամնէսար—բարիտօն Մակաթկով, Ռադամէս—տենօր Բօգանով, քրմապետ—բասսօ Գօրեայինով եւ փարաւոնի դուստր Ամնեբիս—մէցօ-սօպրանօ Անահիտ։

Աստաւրօվա Աիդայի դերը լաւ կատարեց. նրա ձայնը շատ բաւարար է եւ տեղ-տեղ ազդուրիչ. ձայնը այնքան զօրեղ է, որ բոլոր անսամբլներում, մինչեւ անգամ երրորդ պատկերի ահագին տեսարանում, ծածկում էր երկու երաժշտական խմբերին, երգեցիկ խմբին եւ օրկեստրին, բայց երգելու ձեւը երեւի դեռ նոր է մշակվում։ Մակաթկով՝ ինչպէս միշտ՝ հիանալի Ամօնասր էր։ Բօգանովին կարելի կը լինէր համարել անփոխարինելի Ռադամէս, եթէ ձայնը ջարդված չը լինէր. նա ունի միմիայն մի քանի վերեւի գեղեցիկ նօտաներ։

Գալով տ. Անահիտին, գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ նրա ձայնը Ամնէրիսի համար փոքր է։ Նրա ներքեւի ռեգիստրը անսամբլներում բոլորովին չէր լսվում, մինչեւ անգամ Աիդայի հետ երգած դուէտում, իսկ վերեւի նօտաները հնչում էին խուլ եւ ոչ երկար։ Դրանց հակառակ միջինները շատ լաւ էին։ Այդ պատճառով իսկ տիկնոջ երկրորդ դէբիւտը չէ կարելի համարել այնպէս աջող, ինչպէս Զիբելի դերում։ Խաղը հիանալի էր. բայց նա միշտ կարող է կորչել՝ եթէ երգը բաւարար չը լինի։ Թատրօնը լիքն էր կէսով չափ։

Կարա-Մուրզա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, Կովկասեան կառավարչապետի պալատում տեղի ունեցաւ ցուցահանդէսի էքսպօնենտներին նշանակված պարգեւների յայտարարումը։ Ընդարձակ դահլիճի ճակատին դրված էր մեծ սեղան, որի շուրջը նստած էին ցուցահանդէսի բաժինների կարգադրիչները, կօմիսարը եւ էկսպերտները։ Դահլիճը լիքն էր բազմաթիւ հասարակութեամբ, որ բաղկացած էր ցուցահանդէսի էկսպօնենտներից։ Նիստը բացեց երկրագործութեան մինիստրի կովկասեան լիազօր Ն. Մեդվեդեվ, որ ցուցահանդէսի գլխաւոր գնահատող յանձնաժողովի նախագահն էր։ Այստ կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդի աւագ անդամ Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյ ցաւակցութիւն յայտնեց, իշխան կառավարչապետի կողմից, որ նա, իր բացակայութեան պատճառով անձամբ անկարող է ներկայ լինել նիստին։ Այնուհետեւ կարդացվեց պարգեւների ցուցակը, որի ընթերցումը տեւեց երկու ժամ։ Ամենաբարձր պարգեւ, այն է պատուաւոր դիպլօմներ ստացել են հետեւեալ անձեր եւ հիմնարկութիւններ.—Կուչնեբոխ եւ Գ. Շադինեան կաթնատնտեսութեան համար, Փիթօեվ եւ ընկ. ձկնորսութեան, Մակ-Կօրմիկ եւ Օսբօրն գիւղատնտեսական գործիքների համար, Աղէլխանով կաշուեգործութեան եւ թղթի պատրաստութեան, Էնֆիաճեանց ծխախոտագործութեան, Բօրժօմի կալուածքը հանքային ջրերի եւ գիւղատնտեսութեան, Բագուի նաւթագործների ժողովի խորհուրդը իր քարտէզների եւ հրատարակութիւնների համար. Զանկեվսկի, Լօնգօ եւ Խօդօրօվիչ իրանց երկարամեայ գործունէութեան համար գեղարուեստական աշխատանքով, Սարաջեվ օղեգործութեան, Բոդդէ գիտնական հաւաքածուների, Պօպօվ թէյի մշակութեան, Ֆօբեր գործնական գիւղատնտեսութեան, բժշկական լաբօրատօրիան, Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութիւնը եւ մի քանի պետական դպրոցներ իրանց գիտնական եւ կրթական գործունէութեան համար։ Վերջում ցուցահանդէսի կօմիսար իշխան Անդրօնիկօվ մի կարճ ճառով շնորհակալութիւն յայտնեց էկսպօնենտներին եւ հասարակական այն հիմնարկութիւններին, որոնք աջակցութիւն ցոյց տուին ցուցահանդէսի կազմակերպութեան գործին։

—

Կիրակի, ամսիս 9-ին, առաւօտեան 11 ժամին կատարվեց Թիֆլիսի հայոց Վանքի եկեղեցու օրհնութիւնը այն վերանորոգութիւնից յետոյ, որ տեւեց երկու տարուց աւելի։ Օրհնութեան հանդէսը կատարեց Թիֆլիսի թեմի նախկին առաջնորդ Գէորգ արքեպիսկոպոս Սուրէնեանցը, որ ժամերգութեան ժամանակ քարոզ խօսեց։ Եկեղեցին եւ բակը լիքն էր աղօթողներով։—Տաճարի ներսի վերանորոգութիւնը կատարված է Ա. Մանթաշեանի հաշուով, իսկ արտաքինի վերանորոգութեան համար նուէրներ են տուել եղբ. Փրիդոնեանները, Ալիխանեան, Բայանդուրեան, Յակոբեան եւ ուրիշները։

—

Առաջիկայ կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին, նշանակված է Ալէքսանդրոպօլ—Երեւանեան երկաթուղային գծի վրա ճանապարհորդների ժամանակաւոր երթեւեկութեան բացումը, իսկ հինգշաբթի, դեկտեմբերի 13-ին, տեղի կունենայ այդ նոր շինված գծի օրհնութիւնը։

—

Թիֆլիսում բնակվող պ. Գասպար Տէր-Մարգարեան «Մշակի» 1902 թուականի մի մի օրինակ նուիրեց Զանգեզուրի գաւառի Երիցվանիկ գիւղի դպրոցին եւ Երեւանի Գայիանեան օրիորդաց ուսումնարանին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ կովկասեան լեռնային վարչութեան նախկին կառավարիչ Շօստակի ձեռներէցութեամբ մօտ ժամանակներումս կազմված է մի ընկերութիւն Գլդան գետի վերին ընթացքում գտնված ոսկեհանքերը շահագործելու համար։ Ընկերութեանը մասնակցում են, ի միջի այլոց, յայտնի ռուս դրամատէր Դմիտրով-Սան-Դօնատօ եւ Ա. Մանթաշեան։

—

Այսօր Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան դահլիճում տեղի կունենայ աճուրդ՝ վաճառելու համար ցուցահանդէսից մնացած շինութիւնները։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութիւնը թոյլ է տուել առանց մաքսի Բօլգարիայից Կովկաս ներմուծել բուլգարական վարդենու թփեր, որպէս զի այդ միջոցով նպաստէ Կովկասում վարդի իւղի պատրաստման գործին։

—

Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, վրաց դրամատիկական խումբը տուեց իր հինգերորդ հանրամատչելի ներկայացումը. խաղացին յայտնի բանաստեղծ Ակակի Ծերէթելու «Պատարակախի» 5 գործողութեամբ դրամատիկան պօէման եւ ուրախ «Մենամարտութիւն» վօդեվիլը։ Ներկայացումը թէ խաղի եւ թէ անսամբլի կողմից աջող էր. թատրօնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր. հասարակութիւնը մի քանի անգամ բեմ հրաւիրեց իր սիրելի բանաստեղծ—հեղինակին եւ գոհ սրտով հեռացաւ թատրօնից։

—

Տնայնագործութեան արդիւնքների ցուցահանդէսը, որ կայսերական այգեգործական ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքը մտադիր էր բանալ այս աշնանը Շամախում, յետաձգված է առաջիկայ 1902 թուականի գարնանը։

—

Դեկտեմբերի 13-ին Պետերբուրգում, երկրագործական եւ պետական կալուածների մինիստրութեան շինութեան մէջ, կը բացվի գիւղատնտեսական-փորձնական գործի գործիչների համաժողովը, որին ներկայ լինելու հրաւիրված են եւ մի քանի մասնագէտներ Կովկասից։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Մեր տաղանդաւոր դերասանուհի՝ տիկին Սիրանոյշի Համլէտի դերը կատարելը, ինչպէս երեւում է, տեղիս մի խումբ հայ կանանց բարի նախանձը շարժել է։ Դեկտեմբերի 2-ին յիշեալ տիկինների խումբը տուեց մի ներկայացում եւ իբրեւ առաջին փորձ, խաղաց «Մկրչի հարսանիքը» եւ «Ազահարդանը»։ Յղամարդկանց դերերն էլ, առանց բացառութեան, կատարել են այդ տիկինները։ Այս դէպքը մեր թատրօնական տարեգրութիւնների էջերում անշուշտ կարձանագրվի՝ իբրեւ մի հետաքրքիր նորութիւն։ Այդ ներկայացմանը տղամարդկանց մուտքը արգելված էր. հանդիսատեսներն էին՝ տիկիններն ու օրիորդները։ Առանց այդ քայլը մեզ մեծ զարմանք պատճառեց, գլխաւորապէս ոչ թէ նրա համար, որ յիշեալ տիկինները իրանք կատարեցին տղամարդկանց դերերը, ոչ, այլ նրա համար, որ նրանք վերջնականապէս մերժեցին տեղական սիրողների առաջարկութիւնը՝ հրաժարվելով մասնակցել առաջիկայում տրվելիք ներկայացմանը։ Արդեօք աւելի նպատակայարմար եւ աւելի գովելի չէր լինի, եթէ յիշեալ թատրօնասէր տիկինները միանային տեղիս թատերասէրների խմբի հետ եւ միահամուռ ուժերով առաջ տանէին մեր թատրօնական գործը, այն է՝ ձեռնարկէին մի շարք ժողովրդական ներկայացումներ տալու, կազմակերպէին երեկոյթներ եւ այլն»։

—

ԲԱՇԳԱՌՆԻ գիւղից (Երեւանի գաւառ) մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը $3^1/_2$-ին տեղի ունեցաւ երկրաշարժի բաւական զօրեղ ցնցում, հարաւ-արեւմուտքից դէպի հիւսիս-արեւելք տանող ուղղութեամբ։ Մի քանի վայրկեան լսվում էր դղրդոց, որի երկիւղից շները ոռնում էին։ Այս երկրորդ ցնցումն է, որ տեղի է ունենում այս նոյեմբեր ամսում, սակայն առաջի հարուածը համեմատաբար շատ թոյլ անցաւ։ Մի այսպիսի երկրաշարժ էլ տեղի ունեցաւ մարտ ամսի վերջերին»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մի քանի ժամանակ առաջ կայացաւ քաղաքային դպրոցի աղքատ աշակերտներին օգնող այստեղի միակ բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որին ներկայ էին 23 անդամ։ Ժողովը քննեց եւ վաւերացրեց վարչութեան տարեկան հաշիւը։ Երեւաց, որ մուտք եղել է ընդամենը 775 ր. 51 կոպ., որից անդամավճար՝ 91 հոգի ղանազան կարգի անդամներից—584 ր., պատահական նուէրներ—138 ր. 49 կոպ. եւ մի հայերէն ներկայացումից—52 ր. 8 կոպ.։ Ծախք եղել է ընդամենը 102 ր. 25 կոպ., որից 14 աշակերտի ուսումնավարձ եւ նպաստ 80 ր., իսկ դիւանական ծախս—22 ր. 25 կոպ.։ Ուրեմն չը ծախսված է մնում է 673 ր. 26 կոպ.։ Ընդհանուր ժողովը՝ վաւերացնելով վարչութեան հաշիւը՝ կարծիք յայտնեց, թէ աղքատ աշակերտներին տրուած նպաստը՝ համեմատած մուտքի հետ՝ շատ քիչ է. պէտք է աւելի լայն չափերով օգնութիւն հասցնել կարօտ աշակերտներին։ Մենք լիովին համաձայն ենք այդ կարծիքի հետ։—Ի դէպ. վարչութիւնը՝ ընկերութեան միջոցները շատացնելու նպատակով՝ առանձին նամակներով դիմել էր Թիֆլիսի մի շարք յայտնի հարուստ եւ դիրք ունեցող անձնաւորութիւններին, որ նպաստեն ընկերութեան…

այլ թռչում էր օդի մէջ. սողում էր շրջանակների միջից, ցատկում էր իր առաջը յանկարծակի բարձրացող ցանկապատների վրայից, եւ մի եւ նոյն ժամանակ կինը նրա վրա կանգնում էր, նստում, պառկում, ցած էր իջնում, կրկին հեծնում, անցնում շրջանակների միջից. իսկ կենդանին սլանում էր հա սլանում։

Ահա նա կանգնեցրեց ձին. տխուր ցաւոտ ժպիտ խաղաց նրա տանջված դէմքին. նա նայում էր, համբոյրներ էր ուղարկում ամբոխին եւ փոխարէնը սպասում էր ծափի, իսկ մարդիկ նայում էին եւ չէին ծափահարում։ Ձիարշաւը գեղեցիկ էր, իսկ կինը՝ տգեղ. նրա մարմինը հեշտագրգիռ չէր, համբոյրը՝ վշտի եւ տանջանքի համբոյրն էր. ամբոխը զուարճանում էր, ցաւերի համբոյրը նա չէր ուզում։ Եւ քար լռութեան մէջ ձիաւորն անյայտացաւ մի խաւարում ծածկելու իր տանջանքը, որ աշխարհը չէր ուզում տեսնել։

Հրապարակ եկան երկու մանուկներ, քոյր եւ եղբայր, 8—12 տարեկան։ Նրանք ցատկում էին իրար գլխի վրայով, անիւի պէս պտոյտներ էին գործում յատակի վրա, իրար գալարված՝ թաւալում էին գետնին, վերջում եղբայրը՝ մի նիհար երեխայ, բարձրացրեց իր ուսերի վրա երկու անգամ իրանից աւելի ծանր քրոջը, դողդողալով սպասեց, որ իր կենդանի բեռը բարձրանայ նաեւ իր գլխին, եւ յետոյ սկսեց շրջան կատարել, նայելով դէպի հանդիսականները, որոնց կարծես ուզում էր ասել. տեսէք, որքան ծանր է, ինչպէս ցաւում է մէջքս եւ պարանոցս, մի, եթէ իմանաք, որքան խեղճ, որքան դժբաղդ եմ ես։ Նրանք դժբաղդ էին, ամբոխին ինչ փոյթ. եւ նա լուռ մնաց, մանուկները հեռացան այնպէս՝ ինչպէս ձիաւոր կինը, առանց մի հատիկ քաջալերիչ ձայնի։

Նստարանների վրա խուլ շշուկ բարձրացաւ. ամբոխը ձանձրանում էր. նա անհամբերութիւնից մաշում էր. նա Ջիզին էր պահանջում, նրա համար էր եկել։

«Ջիզին, Ջիզին, որոտաց դահլիճը միաձայն, Ջիզին թող գայ»։

Վարագոյրը յետ քաշվեց, եւ հրապարակում յայտնվեց մի վերին աստիճանի գեղեցիկ կին. մորթագոյն շապկի տակ նրա մարմնի ամենանուրբ գծերը ծրագրվում էին անհամեստ ճշգրտութեամբ, եւ նա թւում էր մի մարմարէ կաթնագոյն արձան, ողողված ճրագների լուսով։ Ջիզին էր… ամբոխը նախ այշեց այս յանկարծակի յայտնված դիւթական պատկերից, ապա կարծես ուշքի գալով՝ դահլիճը մէկէն դղրդացրեց սրտագին ծափահարութեամբ։ Կինը օդային համբոյրներ ուղարկեց գժված ամբոխին, ժպտաց իր վարդագոյն շրթունքներով եւ պչրանքով մօտեցաւ ու բռնեց իրան առաջարկված սանդուխքը։ Եւ հազարաւոր աչքեր նայում էին ծայրայեղ ուշադրութեամբ։ Ջիզին նորից ժպտով մի յաղթական հայեացք ձգեց իր շուրջը եւ ապա նազելի շարժումներով բարձրանալ սկսեց։ Սանդուղքը ոչնչով ամրացրած չէր յատակին. կինը պահպանում էր նրա ուղղահայեաց հաւասարակշռութիւնը եւ բարձրանում էր միաժամանակ։ Վերելքը երեւի դժուար էր եւ վտանգաւոր. կինն ամեն վայրկեան զգուշութեամբ չափում էր սանդուղքի փոքրիկ երերումները եւ կրկին բարձրանում։ Ահա նա հանդիսատեսների գլուխներից վեր է արդէն։

—Մայրիկ, մայրիկ…

Բազմութիւնը միանգամից նայեց դէպի մուտքը ծածկող վարագոյրը. այնտեղ կանգնած էր մի 2—3 տարեկան փոքրիկ, սիրուն երեխայ. նա ձեռքերը մեկնած օդի մէջ, ասես ուզում էր թռչել դէպի բարձրացող կինը, կախվել ոտներից եւ ցած բերել։

Ջիզին մայր էր… ամբոխի մէջ ճակատներ կային, որոնք կնճռվեցին, շրթունքներ կային, որոնք ինչ-որ մռմռացին։ Այդ երեխան մի անախորժ գիւտ էր. մայրական գաղափարը ինչ որ մի ցուրտ բան էր կրքերի տաքութեան հանդէպ. մայրը՝ մայր է, իսկ Ջիզիները իրապէս գրաւիչ լինելու համար մայր չը պիտի լինեն, այլ միմիայն կին, կամ աւելի ճիշդ՝ միայն մարմին, աղատ բոլոր կապերից,—մտածում էին շատ գլուխներ։ Այդ երեւի հասկացան ցիրկի վարիչները, եւ երեխան վայրկենապէս անյայտացաւ վարագոյրի յետեւում։ Եւ իսկոյն մոռացվեց. այժմ Ջիզին այլ եւս մայր չէր ամբոխի համար, այլ կին էր, այդ կինը գեղեցիկ էր, այդ կինը կրաամերկ էր եւ բարձրանում էր հա բարձրանում։ Ահա նա սանդուղքի կէսից աւելի բարձր է. մանր աստիճանների վրայով նրա ճկուն մարմինը գալարվում, սողում է, ինչպէս օձ. սանդուղքը չէ երերում, ցցված է, ինչպէս մեխ, բայց եւ այնպէս բազմութիւնը նայում է ծայրայեղ յուզմունքով, շունչը բռնած եւ… սպասում է մի բանի, որից եւ վախենում է եւ որը ուզում է միաժամանակ, եթէ սանդուղքը օրօրվի մարմնի ծանրութեան տակ,—մտածում էր իւրաքանչիւր գլուխ։ Սանդուղքը, սակայն, չէր օրօրվում, եւ կինը բարձրանում էր անօրինակ ճարպիկութեամբ։ Էլի երեք աստիճան, եւ Ջիզին կը կարողանայ վերից, բարձր գմբէթի տակից նայել այդ չռած աչքերի, այդ բորբոքված ճակատների, այդ հազարաւոր գլուխների ծովի վրա եւ ժպտալ, հեգնել, կամ արհամարհել իր ոտների տակ մռմռացող այդ բազմութիւնը։

(Կը շարունակվի)

թեանը իր նպատակին ծառայելու—կամ նուէրներ տալով, կամ անդամ գրվելով. բայց ոչ աքից մի կոպէկ անգամ չը ստացվեց։ Երեւի ախալքալաքցիները վերջին տարիներս չատ են ձանձրացրել բարեգործ դասակարգին»։

ՆՈՐՍ գիւղից (Հին-Նախիջեւանի գաւառ) մեզ գրում. «Դեկտեմբերի 2-ին Նորս գիւղում կատարվեց միդասեան նորաբաց դպրոցի պաշտօնական բացումը Երեւանի նահանգի ժողովրդական դպրոցների տեսուչ պ. Վորոբեվի եւ Ջահուկ գիւղի ա.ագ ուսուցիչ Ամբատեանցի ներկայութեամբ, համաձայն տեղական ժողովրդի առաջարկած համախօսականի։ Նախկին ծխական դպրոցի դահլիճը լիքն էր խուռն բազմութեամբ։ Տեղական քահանան կատարեց բացման մաղթանքը։ Մաղթանքից յետոյ թէ քահանան եւ թէ տեսուչը մի քանի խօսքով բացատրեցին ժողովրդին դպրոցի եւ ուսման կարեւորութիւնը։ Ժողովրդի ուրախութեան սահման չկար։ Ժողովուրդը ցոյց տալով իր համակրանքը դէպի ուսումը եւ դէպի դպրոցը,—հենց բացման օրը յանձնեց դպրոցին վաթսուն աշակերտ։ Բացի Նորսի դպրոցի բացումից, տեսուչ Վորոբեվը բացել է անցեալ նոյեմբեր ամսում Գողթան գաւառի Տանակերտ գիւղի, Նախիջեւանի գաւառի Շըխմահմուդ, Ջնաբերդ եւ Աղա գիւղերի դպրոցները, եւ այդ բոլոր դպրոցների բացումը նոյնպէս կատարվել է տեղական ժողովրդեան խնդիրքով»։

—

ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 20-ին Տանակերտ գիւղում բացվեց դպրոց։ Ժողովրդական դպրոցների տեսչի ներկայութեամբ օրհնվեց դպրոցը ու սկսվեց աշակերտների ընդունելութիւնը։ Ժողովուրդը սիրով էր վերաբերվում դէպի դպրոցը եւ նոյն օրը աշակերտների թիւը հասաւ 60-ի»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ շաբաթ օր երկրիս կառավարչապետ՝ գեներալ լէյտենանտ Սուբբոտիչը, բարեհաճելով փոխայցելութեան գալ գործակալ Ատավեան քահանայի մօտ, այցելեց հայոց ազօթատունը։ Գ. կառավարչապետը համակրանքով վերաբերվեց հայերի նոր եկեղեցի կառուցանելու մտադրութեանը։ Նոր եկեղեցու կառուցման իրաւունքը, հաւանական է, շուտով կը տրվի»։

—

Ալէքսանդրօպոլի գաւառի ՄՈՒՍԼՈՒԽԼԻ գիւղից մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի 2-ին մեր եկեղեցում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ հայր Ղեւոնդ վ. Ալիշանի։ Պատարագիչ քահանայ Տօնոյեանց մի ազդու ճառով եկեղեցու բեմից հասկացրեց ժողովրդին հ. Ալիշանի նշանակութիւնը եւ սուրբ գործը ազգի գրականութեան մէջ»։

—

ՎԵՐԻՆ-ՂԱՐԱՆԼՈՒՂ գիւղից (Նոր-Բայազէտի գաւառ) մեզ գրում են. «Մեզանում ձիերի մէջ տարածվել է մի տարափոխիկ հիւանդութիւն, այն է բկուռոյց եւ ձիերի հազ։ Հիւանդանալուց առաջ ձիերը սաստիկ հազում են եւ մի քանի օրից յետոյ բկերը սաստիկ ուռչում են եւ 10—15 օրվայ ընթացքում ոչ մի կաթիլ ջուր չեն խմում եւ ոչինչ չեն ուտում, մինչեւ որ բկի ուռոյցը չէ անցնում։ Շատ ուռոյցներ ներսի կողմից պատռվում են եւ չատ ձիերի բկի սալը ծակվում է եւ դուրս է թափվում թարախը։ Մեր ժողովուրդը մի բժշկութիւն է անում. յարդը ջրով եփում է, մի տոպրակի մէջ ածում եւ կախում ձիու գլխից, որպէս զի տաք գոլորշին բարձրանայ դէպի նրա բուկը։ Այդպիսի բժշկութեամբ չատ ձիեր չուտ են առողջանում։ Հիւանդութիւնը վարակիչ է»։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Ահա մօտ երկու ամիս է, ինչ այստեղ մի ոմն Արշակ Թումանեանց, որ իր ասելով երկար ժամանակ «Արձագանքի» խմբագրի պաշտօն է վարել, փողեր է ժողովում՝ սկսած ամենաաղքատ արհեստաւորներից, մինչեւ հարուստ վաճառականը։ Պարոնի ասելով մօտեցող նոր տարուց, այսինքն յունվարից մի օրացոյց է հրատարակելու՝ նրան կից յայտարարութեան բաժնով, որի համար էլ յայտարարութիւններ է ժողովում եւ սակարկված գների մի երրորդը կամ աւելին այժմ գլխից առնում։ Որքան լսեցինք, միամիտ միջնորդների շնորհիւ յիշեալ պարոնը բացի հայերից, օտարազգի արհեստաւորներից եւ վաճառականներից է փողեր ժողովել նոյն նպատակով, որոնք անհամբեր սպասում են յունվարին։ Թէեւ մենք էլ էինք սպասում, բայց դժբաղդաբար նախ քան նրանից օրացոյցներ ստանալը, նրա մասին չատ վատ տեղեկութիւններ ստացանք, որոնցից երեւում է, որ յիշեալ պարոնը չատ վաղուց է, ինչ պարապում է այդ արհեստով, այսինքն զանազան նոր հրատարակութիւնների անունով փողեր է ժողովում եւ «ազգասիրաբար» փառաւոր կերպով վայելում։ Ցաւալին այն է, որ, ինչպէս ասացինք, նրան փող տուողների մեծ մասը աղքատ արհեստաւորներն են, որոնք յափշտակված պ. Թումանեանցի անցքի արած բաներից, թէ Ամերիկայում մարդիկ յայտարարութեան համար իրանց վերջին կոպէկը չեն խնայում, որով եւ մեծամեծ հարստութիւններ են դիզում եւ այլն եւ այլն, իրանք էլ ոչինչ չեն խնայում՝ իրանց ֆիրման հռչակելու համար»։

—

ՏԱՇԿԵՆՏԻՑ մեզ գրում են. «Արդէն սկսվել է նոր երկաթուղու կառուցումը դէպի Օրէնբուրգ։ Հազարաւոր մարդիկ են աշխատում այս ճանապարհի վրա։ Գծի երկարութեամբ ապրողները բոլորը կիրկիզներ են. այժմ նրանք թողել են իրանց իւրտերը եւ քաշվել են զանազան կողմեր. ճանապարհների վրա աշխատողների մեծամասնութիւնը ապրում է նրանց անտէր թողած բնակարաններում։ Անցեալներում այդ աշխատողներից վեց հոգի, որոնք բնակվում էին կիրկիզի խրճիթում, երեկոյեան երբ տուն են վերադառնում աշխատանքից՝ կրակ են անում տան մէջ եւ իրանք քնում են առանց կրակը հանգցնելու, մոռանալով որ տան կտուրը ծածկված է չոր խոտով. կրակը երկար այրվելուց, կպչում է առաստաղը։ Երբ ամբողջ խրճիթը սկսում է լուսաւորվել, քնածները վեր են թռչում, բայց արդէն բանը բանից անցել էր։ Տունը ամբողջ ծխով լցւում է, դուռը չեն գտնում։ Չորս հոգին մի կերպ ազատվում են. մէկին դուրս են հանում երես, մազերը այրված ու խանձված, իսկ վեցերորդը խեղդվում է ծխի մէջ»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Ի նկատի ունենալով, որ Ասխաբադի հայ հասարակութեան մեծամասնութիւնը կարող է գրադարան յաճախողների մի որոշ տոկոս կազմել, այստեղ գոյութիւն ունեցող «Անդրկասպեան երկրի հասարակական գրադարանի» վարչութիւնը իր ժողովներից մէկում որոշել է առաջիկայ 1902 թ-ի յունվարից գրադարանում ունենալ հայերէն պարբերական հրատարակութիւններ եւ հայերէն գրքեր։ Այժմ գրադարանի կողմից առաջարկվում է տեղիս մի քանի երիտասարդներին, կարողութեան չափ, հայերէն գրքեր հաւաքել եւ նուիրաբերել գրադարանին։ Ասխաբադի հայ գաղութի համար չատ վաղուց էր զգացվում գրադարանի անհրաժեշտութիւնը, սակայն այդ բանին կամ ձեռնարկող չէ եղել եւ կամ մի քանի արգելքներ խոչընդոտ են հանդիսացել այդ տեսակ մի գործ կատարելու։ Եւ այժմ, երբ վերոյիշեալ գրադարանը խոստանում է հայերէն թերթեր բերել տալ եւ հայերէն գրքեր ունենալ, որոնցից պիտի օգտվի բացառապէս հայ յաճախորդը, համոզված ենք, որ մեր Ասխաբադի հայ հասարակութիւնը միջոց չի խնայի՝ գրադարանին բաժանորդ գրվելու եւ հայերէն գրքեր նուիրաբերելու համար»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կրակովի «Naprzod» լրագիրը հաղորդում է, թէ աւստրիական կայսր Ֆրանց-Յովսէփ իր դժգոհութիւնը յայտնեց Գալիցիայի փոխարքայ կոմս Պինինսկուն նրա փոխարքայութեան մէջ տեղի ունեցող հակապրուսական ցոյցերի առիթով։ Դրա հետ միասին կայսրը ցանկութիւն յայտնեց, որ իշխանութիւնները միջոցներ ձեռք առնեն դադարեցնելու ագիտացիան եւ որ գալիցիական պատգամաւորական ժողովում հարցը չը յարուցվի Գնեզնենի դատապարտեալների մասին։

—Բուլղարական եւ սերբիական լրագիրներում բազմաթիւ յօդուածներ են դուրս գալիս այն այցելութիւնների մասին, որ պէտք է փոխանակեն միմեանց հետ բուլղարական եւ սերբիական պարլամէնտները։ Ի նշան երկու ազգերի համակրութեան եւ փոխադարձ համերաշխութեան՝ պարլամէնտի մի խմբի պատգամաւորներ Բուլղարիայից պէտք է ուղեւորվեն Սերբիա՝ այցելելու սերբիական պատգամաւորներին, իսկ վերջիններս պէտք է փոխ-այցելութիւն գործեն բուլղարական պատգամաւորներին։ Ասում են, թէ դրա հետ միասին պէտք է զինուորական դաշնակցութիւն կապվի Սերբիայի եւ Բուլղարիայի մէջ։

—Լեհական լրագիրները հաղորդում են, որ պատգամաւոր Մուլֆատտի Վիէննայում իտալական թագաւորի կողմից 100 կրօն է նուիրել յօգուտ Գնեզնենի զոհերի։ Այժմ ամբողջ դրամագլուխը, որ հաւաքված է այդ զոհերի օգտին, հասնում է 90,000 կրօնի։

—«Հավասի գործակալութեանը» հաղորդում են Աթէնքից, թէ յունական կառավարութիւնը տեղեկութիւն է տուել Մահմուդ-Դամադ փաշային, որ մի քանի ժամանակից ի վեր ապրում է Կորֆու կղզում, թէ նա ստիպված է է զգում իրան խնդրել փաշայից՝ հեռանալ յունական պետութեան սահմաններից, ի նկատ առնելով նրա գործունէութեան եղանակը։ Յունական կառավարութեան այս վարմունքը ապացոյց է համարվում այն բանի, որ նա ցանկանում է լաւ յարաբերութիւններ պահպանել Թիւրքիայի հետ։

—«Kreuzzeitung» լրագիրը ասում է, թէ Բիւլովի ճառը ռէյխստագում չատ պարզ կերպով ապացուցեց, որ ոչ Ռուսաստանը եւ ոչ Աւստրո-Ունգարիան մտադիր չեն խրախուսելու լեհերի քաղաքական-ազգային ձգտումները եւ թէ այդ երկու երկրների ու Գերմանիայի մէջ այս հարցի վերաբերմամբ կատարեալ համերաշխութիւն է տիրում։

—«Neue Freie Presse» լրագրին հեռագրում են Բելգրադից, թէ ռուսական դեսպան Չարիկով, որ մօտ օրերումս վերադարձաւ Ռուսաստանից Սերբիա, ներկայացաւ Աղեքսանդր թագաւորին եւ հաւատացրեց նրան, որ ռուսական արքունիքը եւ կառավարութիւնը անփոփոխ բարեհաճութեամբ են վերաբերվում սերբիական արքայական տանը։ Չարիկով յայտնեց նոյնպէս, որ սերբիական արքայական զոյգի ենթադրված ճանապարհորդութիւնը դէպի Ռուսաստան ոչ մի արգելքի չի հանդիպի։ Ճանապարհորդութեան ժամանակամիջոցը դեռ եւս չէ որոշված։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պարիզի „Ազատ Խօսք“ երգիծաբանական թերթի վերջին համարի մէջ կարդում ենք.

„Բարի լուր մը մեր Կովկասի եղբայրներուն։

„Զմայլելի ներդաշնակութիւն մը կայ մարդկային քաղաքակրթութեան ընթացքին մէջ։ Մինչեւ վերջին ժամանակները, վաճառականները իրենց ապրանքները,—երբեմն այնչափ աղուոր, չակինթ, կնդրուկ և հալուէ՝ նուագոր նաւերու մէջ, երանութեան ծովերու վրա—տեղէ տեղ կը փոխադրէին, ծախելու համար զանոնք արևոտ տօնավաճառներու մէջ։

„Կղնջական դարերու այդ գեղեցկութիւնը պիտի իրագործվի, փառք տանք աստուածներուն, գրականութեան մէջ ալ։

„Պ. Հախումեան, իմացաք հարկաւ, Պարիզի մէջ հրատարակեց „Ժամանակ“ անունով թերթ մը, որ բովանդակ տպագրական գեղեցկութիւնը ունի չը կարդացվելու սահմանված գործերուն։ Արդ, կը լսենք թէ քրօնավառատակ հրապարակագիրը, հիանալի կորովամտութեամբ մը հասկցած թէ Եւրոպան, Ափրիկէն ու Ամերիկան միացած՝ հատ մը գնող իսկ պիտի չը տան իրեն թերթին, խոշոր հակ մը ըրած է իր „Ժամանակ“ներուն հաւատարիմ չարիտենութիւնը, ու Կովկաս չուած է՝ սպառելու համար զանոնք գրական „բանաւիրի“ մը մէջ զոր պիտի սարքէ հոն։ Ըսողներ կան, որ եթէ Կովկաս ալ չը յաջողի, Նիժնի-Նովկորոտ պիտի երթայ՝ յառաջիկայ տօնավաճառին, իր գրականութեան փայլուն ու ողորկ թուղթը ծախելու համար գոնէ Օսմաքներուն, Քալմուկներուն, Քըրկըզներուն, Լաբօններուն և, ո՛վ գիտէ, թերեւս իսկ Եսքիմացիներուն։

„Մեր կարեկից մաղթանքները“։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆԻՑ

8 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Правительственный Вѣстникъ»-ում տպված է. «Վարշաւայում նոյեմբերի 21-ին, ցերեկվայ 12 ժամին, Երուսաղէմեան ճեմելիքում, որ լցված էր զբօսնողներով, երեւացին մանր խմբակներ, բաղկացած 6—10 երիտասարդներից, գլխաւորապէս ուսանողներից, որոնք Նովիյ Սվետից գնում էին դէպի Մարշալկովի փողոցը։ Գերմանական հիւպատոսի բնակած տան առաջ այս խմբակները չատ շուտով միացան եւ կազմեցին 60—80 հոգուց բաղկացած մի ամբոխ, որտեղից քարեր, ձեանափունջեր եւ ուրիշ առարկաներ սկսեցին նետվել այդ տան ներքին յարկի պատուհանների վրա, որտեղ զետեղված էր հիւպատոսարանի դիւանատունը, նոյնպէս եւ հիւպատոսի բնակարանի վերին երկու պատուհանների վրա։ Միաժամանակ տան վրա կախված հիւպատոսական վահանը—զինանշան կրող ցուցանակը—պոկվեց, ջարդվեց եւ փողոցի մէջ նետվեց։ Այս նկարագրված ատահաւութիւնը, որի ժամանակ լսվում էին աղաղակներ եւ սուլոցներ, չատ կարճ ժամանակ տեւեց, եւ անմիջապէս ձեռք առնված միջոցներով կարգը վերահաստատվեց եւ ցոյց անողների մի մասը կալանաւորվեց։ Գեներալ-նահանգապետի որոշումով՝ յանցաւորների վերաբերմամբ, որոնք 21 են թւով, գործ է դրված Վարշաւայի գեներալ-նահանգապետի պարտաւորական կարգադրութիւնը 1901 թ-ւի յունվարի 21-ից, որով փողոցներում, հրապարակներում եւ հասարակական տեղերում արգելվում են ժողովրդական համախմբումներ եւ ժողովներ՝ այնպիսի խորհրդակցութիւնների եւ գործողութիւնների համար, որոնք հակառակ են հասարակական կարգին եւ խաղաղութեան, եւ այս հիման վրա 2 շաբաթից մինչեւ 3 ամիս կալանաւորութեան պատժի ենթարկեցին 9 ուսանող Վարշաւայի համալսարանի, 3 ուսանող պոլիտեխնիկական ճեմարանի, 4 աշակերտ մասնաւոր ուսումնարանների եւ 5 հոգի զանազան կոչումներից։ Ցոյցերի օրը գեներալ-նահանգապետը ցաւակցութիւն յայտնեց եղած դէպքի առիթով գերմանական հիւպատոսին, որ եկել էր նրա մօտ, իսկ միւս օրը պաշտօնական այցելութիւն արեց հիւպատոսին։ Նոյեմբերի 27-ին գերմանական հիւպատոսարանում վերահաստատված է ցուցանակը՝ գերմանական զինանշանով։

ԲՈՄԲԵՅ։ Սուլթանը դեսպան ուղարկեց Կովէյտ, Մուբարուկ Շէյխի մօտ, պահանջելով որ գայ Պօլիս՝ յարգանք մատուցանելու իրան, սուլթանին, իբրեւ իր պետին, եւ սպառնաց նրան գահազուրկ անել՝ եթէ նա չի կատարի իր պահանջը։ Դեսպանը այստեղ հասաւ Ֆաօից, տաճկական թնդանօթանաւով, բայց ինչպէս լսում է՝ նրան թոյլ չէ տրվել ափ իջնել։ Մուբարուկ կրկին անգամ դիմեց Անգլիայի հովանաւորութեան, ի նկատ առնելով սուլթանի սպառնալիքը նոյնպէս եւ Նէջ սուլթանի սպառնական դիրքը, որ, ինչպէս ասում են, Թուրքիայի դրդումով կազմակերպել է երկրորդ բանակ։ Ներկայումս Կովէյտում գտնվում են անգլիական երկու զինուորական նաւ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ռուս պատուիրակները դեկտեմբերի 7-ին այցելեցին Լօնդօնի հացի շուկան եւ նաւամատոյցները, որտեղ կանգնած են ռուսաց նաւերը։ Երեկոյին նրանք կը հեռանան Ցլիասանգենով։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լուրերին նայելով՝ անմիջապէս զէնքի կը կոչվեն դարձեալ 2000 իօմանրի եւ յունվարին ու փետրվարին կուղարկվեն հարաւային Աֆրիկա։ Երեկոյին արձակված է հրաման զօրքի անունով՝ միլիցիայի 4 նոր բատալիօն կազմակերպելու մասին։

ԳՐԱԱՖՐԷՅՆԷՏ։ Դեկտեմբերի 7-ին սկսվեց բուրերի զօրավար Շէպէրսի դատը, որ ի միջի այլոց մեղադրվում է անգլիացի Արսօնին սպանելու, երկաթուղու գնացքը խորտակելու եւ գերիների հետ խստութեամբ վարվելու մէջ։ Շէպէրսի դէմ դուրս են բերված 30 մեղադրական կէտեր։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Times» տեղեկութիւն է ստացել, թէ Լէյտս խօսակցութեան մէջ յայտնել է, որ Ռօզբէրրիի ցուցումը, իբր թէ բօէրները կոտորել են բնիկներին՝ հրէշաւոր եւ անտեղի է։ Յետոյ Լէյտս յայտնել է, որ ոչ մի մարդ, որ հաշտութեան մասին բանակցութիւն է վարել՝ չէ ծեծվել կամ սպանվել. այն ոք, որ անգլիական հրամանատարներից լիազօրութիւն է ունեցել բանակցութիւններ վարելու հաշտութեան մասին՝ բարեկամական ընդունելութիւն է գտել։ Իսկ Մօրգէնդալը, որ Դէվէտի հրամանով հրացանի է բռնվել՝ միջնորդ չէ եղել հաշտութեան բանակցութիւններ վարելիս։

ԻՕԿՕՀԱՄԱ։ Սէուլից ստացված տեղեկութիւններին նայելով Կորէան թոյլտւութիւն չէ տալիս Եապոնիայի ծովային հեռագրական գիծ անց կացնել դէպի Կորէայի ափը, որովհետեւ Կորէան ինքն է կամենում այնտեղ գիծ անց կացնել։

ՊԱԴԷԲՕՐՆ։ Պաշտօնապէս։ Մարդատար գնացքը ընդհարվեց կանգնած Դ. գնացքին։ Հինգ ուղեւոր սպանված են, 10՝ ծանր վիրաւորված, 12 ուղեւոր եւ 6 հոգի գնացքի պաշտօնեաներից վիրաւորված են։ Մեռածներն ու վիրաւորվածները տարվեցին Պադէբօրնի հիւանդանոցը։

ԲԱԹՈՒՄ։ Դեկտեմբերի 7-ին, երեկոյեան մօտ 5 ժամին, Կասպեան-Սեւծովեան նաւթային եւ առեւտրական ընկերութեան տակառագործարանում, բանւորի անզգուշութիւնից, ծագեց հրդեհ։ Կրակը տիրեց տակառագործարանին, այնտեղից անցաւ փականագործարանը, ներկարանը եւ այն բաժանմունքը, որտեղ հանքային իւղերը ածվում էին տակառների մէջ։ Յետոյ կրակը անցաւ ընկերութեան փայտի պահեստը, որտեղ բաց երկնքի տակ դարսված էին տախտակները։ Շնորհիւ այն հանգամանքներին, որ եղանակը խաղաղ էր, ջուրը առատ էր, բազմաթիւ գործաւորներ էին ներկայ, գործարանը գեղեցիկ հրշէջ մեքենաներ ունէր եւ օգնութեան հասնող հրշէջ խումբն ու զինւորները եռանդով աշխատեցին՝ հնարաւոր եղաւ դեկտեմբերի 8-ին, առաւօտեան մօտ 5

ժամին, կրակը սանձմանափակել եւ վտանգն անցաւ։ Այրված է մօտ 10,000 խորանարդ մէտր տակառի տախտակ, որի արժէքը, միացնելով այրված շինութիւնների եւ իւղով լցված կամ դատարկ տակառների արժէքը, որոշված է մօտ 230,000 րուբլի։ Այրված գոյքը ապահովագրված էր «Հիւսիսային» եւ «Ռոսսիա» ընկերութիւնների մօտ։

ՎԱՐՇԱՒԱ։ Հարց է զարթեցրած՝ Վարշաւայի ժողովրդական դպրոցների ուսուցիչների եւ ուսուցչուհիների ռոճիկներն աւելացնելու մասին։ Սովորող երեխաների թիւը համնում է 7583-ի։—Յունվարի 1-ից նահանգում մտցնվում է ակցիզի հարկ գարեջրի վրա՝ նրա պատրաստված մասի (СОЛОДЪ) քանակութեան նայելով, որը որոշվում է ինքնագործ կշեռքի միջոցով։—Տարլենօ-Վաւէրեան օժանդակ գծի վարչութիւնը որոշել է ապահովագրել բոլոր ծառայողներին մահվան, հիւանդութեան կամ անդամների վնասվելու դէպքերից։

ՓԱՐԻԶ։ «New-York Herald»-ի այստեղի հրատարակութեան մէջ թղթակիցը զետեղել է հաշիւ իր խօսակցութեան բօէրների պատուիրակ Վօլմարանսի հետ, որ ներկայումս գտնվում է Ուտրեխտում։ Բօդբէրրիի հարցի առիթով Վօլմարանս ասել է. «Բօէրների պատուիրակները բաղձալու կը լինէին՝ եթէ անգլիական կաբինէտը եւ հարաւ-աֆրիկեան հասարակապետութիւնների կառավարութիւնը կարողանային համաձայնութեան գալ։ Եթէ Անգլիան Հօլլանդիա ուղարկէր հեղինակաւոր ներկայացուցիչներ եւ պատուիրակներին հաղորդէր իր պայմանները, որոնք կարող լինէին իբրեւ հիմք ծառայել հաշտութեան բանակցութիւնների համար՝ պատուիրակները յօժարութեամբ կըսկսէին բանակցութիւններ եւ այս միջոցով հաւանօրէն կարելի կը լինէր պատերազմին վերջ տալ»։

ԼԻՕՆ։ Փարիզ-Լիօն—Միջերկրական երկաթուղային գծի գնացքն այստեղ ընդհարվեց քաղաքի շոգեքարշի վագոնի հետ։ Երեք մարդ սպանված են, մի քանիսը վիրաւորված։

ՊԵԿԻՆ։ Իւանշիկայը եապօնացի օֆիցէրներ հրաւիրեց զինուորական դպրոցների համար։ Սա հետեւանք է այն այցելութեան, որ արեց անցած ամառ Յուկուշիման, հարաւային նահանգների փոխարքան։ Եապօնական օֆիցէրների մի մասը երէկ հասաւ Պօտաինֆու։ Եապօնիան պատրաստութիւն յայտնեց ուղարկելու մի գեներալ, որ վերանորոգէ չինական զօրքը։

ԲՈՄԲԷՅ։ Ռուսաց «Варягъ» կրէյսէրը հասաւ Կօվէյտի ծոցը։ Նաւի հրամանատարը այցելեց Մասկատի սուլթանին։ Ռուս էկսպէրտիզիչները այցելեցին Օրմուզ եւ Կիշմա, որոնք գտնվում են Բէնդէր-Աբասի դէմուղէմ, որպէս զի ծանօթանան այս տեղերի առողջապահական պայմանների հետ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Ռուսաց պատուիրակների հեռագրի առիթով, որով շնորհակալութիւն էին յայտնում թագաւորին Վինձորեան կաթնատնտեսութիւնը այցելելու թոյլտուութեան համար՝ թագաւորը հրամայեց յայտնել Կրիւկօվին, թէ ուրախալի է իրան համար, որ պատուիրակները հաճելի օր անց կացրին Վինձորում։ Թագաւորը բարի ճանապարհ է ցանկանում նրանց։

9 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը, Պերմի նահանգապետի ներկայացրած տեղեկութիւնների հիման վրա, հացի ընդունուքի կողմից անապահով է յայտարարում Պերմի նահանգի Վերխօտուրի, Իրբիտի, Կամիշլօվի եւ Շադրինսկի գաւառները։—Բարձրագոյն հրամանով Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլօվիչի նախագահութեան տակ խորհրդակցութիւն է կազմակերպված՝ առեւտրական ծովագնացութեան օրէնքների ծրագիր կազմելու համար։

ԲԱԳՈՒ։ Դեկտեմբերի 8-ին բացվեց նաւթարդիւնագործների 16-րդ համաժողովը, երկրագործութեան մինիստրի խորհրդի անդամ լեռնային ինժենէր Դէվի աւագի նախագահութեամբ։ Դեկտեմբերի 8-ին, գիշերվայ 1 ժամին, քաղաքի բանուկ փողոցում, իր բնակարանում կողոպտված է աւազակային խմբի ձեռքով վաճառական Պաւէլ Ասլանով։

ՓԱՐԻԶ։ Վարկային հաստատութիւնների եւ մասնաւոր բանկերի մէջ 265 միլիօն փոխառութեան ստորագրութեան ընդհանուր գումարը գերազանցեց յօւսացվածից։ Ցրիշեալ փոխառութեան ստորագրվել են 24 անգամ աւելի մեծ գումարով. մենակ Փարիզը 23 անգամ աւելի է ստորագրվել։ Փարիզի գանձարանը մտցրած է 933,315,000։

ԳԱՐԻՍՄԻՏ։ Դարտնէյ գեներալը կայսերական հեծելազօրքի եւ իօմանրիների մի զօրախմբով դեկտեմբերի 5-ին կռուի բռնվեց Լանգբէրգի մօտ Դէվէտի հետ, որի հրամանատարութեան տակ կային 800 հոգի՝ մի կարճ եւ մի սովորական թնդանօթով։ Զօրս ժամ տեւող կռուից յետոյ բօէրները յետ մղվեցին։ Գէմպբէլ գեներալը, որ եկաւ Բեթղեհէմից, նոյնպէս մասնակցեց յարձակման։ Բօէրների կորուստն է—5 սպանված, 20 վիրաւոր, 2 գերի. անգլիացիների կողմից սպանված է մի օֆիցեր, վիրաւորված են 4 օֆիցեր եւ 10 զինուոր։

ՌԷՎԷԼ։ Անգլիական «Գլէպհէտ» շոգենաւը, որ դուրս էր եկել Բէլֆաստից բամբակով եւ ուրիշ ապրանքներով, դեկտեմբերի 7-ին Բուլֆի մօտ խորտակվեց։ Շոգենաւը ջուր է առնում. դրութիւնը վտանգաւոր է։ Բալտեան փրկարար ընկերութեան երեք շոգենաւները աշխատում են օր ու գիշեր։ Բեռների մի մասը ազատված է։

ՍՕՖԻԱ։ Մինիստրական ճգնաժամը վերջացաւ. այժմեան կաբինետը մնում է պաշտօնի գլուխ։ Պատգամաւորների ժողովը կարճ ժամանակից կը նորոգէ իր գործունէութիւնը։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ։ Արտասահմանում տարածված լուրերի առիթով հաղորդվում է պաշտօնապէս, թէ թագուհու հիւանդութիւնը լուրջ չէ. թէեւ նրա առողջութիւնը այնքան էլ լաւ չէ, բայց զարձեալ բարւոքվել է։ Թագուհին երեւի կարող կը լինի Ծննդեան տօները անց կացնել պալատում, ընտանիքի շրջանում, բայց սենեակից դուրս գալ կարող չէ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆՈՒՍԱՄԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նուսաարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Ն. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Ն. Ի. Դգեբիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Թարխանեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ա. Գ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—5—6 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Ա. Ն. Շպակովսկի—6—7 ժ. նեարդային (էլեկտրաբույժ), վեներ. և մորթու հ.
Գ. Ա. Թախտաճեանց—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Բ. Ա. Նուսաարդեան—7½—8 ժ.
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համ խորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Ծ. Տ. Առվանեցեակի—ատամն. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆՈՒՍԱՄԱՐԴԵԱՆ

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ սրվակը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՋՈՒՐ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է երեսի պատճառած խալերը, մաշկերը, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, սրվակի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով։ 10—100

Մասուլի սակից դուրս եկաւ եւ վաճառվում է Թիֆլիսի կենտրոնական գրավաճառանոցում

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

„ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ“

գինն է 50 կոպէկ։

Նոյն գրատանը վաճառվում են հեղինակի եւ միւս աշխատութիւնները.—«ՍԱՆԹՕ», վէպիկ հայ բօշաների կեանքից—գ. 30 կոպ., «ՀԱՅ ԲՈՇԱՆԵՐ» ազգագրական ուսումնասիրութիւն—գ. 50 կոպ. եւ «ԵՐԵՔ ՊԱՏԿԵՐ»—գ. 5 կոպ.։ Գրավաճառներին եւ գումարով գնողներին զիջում է լինում։

Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную книжную торговлю. (Ա.) 9—10

ԵՐԿՐԱՉԱՓ-ԻՆԺԵՆԵՐ

Յ. ԲԱՀԱԹՐԵԱՆ

Ընդունում է երկրաչափական եւ հարթաչափական (нивеллировочныя) եւ այլ տեսակ գեօդէզիական աշխատութիւններ՝ ջուր մատակարարելու, կանալիզացիայի, ոռոգման, ճահիճներ ցամաքացնելու, անտառների բարեկարգութեան, լեռնային գործի, ճանապարհների եւ փողոցների շինութեան եւ կանօնաւորութեան, քաղաքային եւ այլ անշարժ կալուածքների կարգաւորութեան յատակագծի վրա գընահատական (оцѣночный сборъ) տուրքի համար, քաղաքային եւ այլ հողերի որոշումը, քաղաքային յատակագծի հաստատելը օրէնսդրական կարգով եւ այլն։

ԲԱԳՈՒ, «Դվօրցօվայա Նօմէրներ» հիւրանոց. կամ Թիֆլիս՝ Ավճալեան փողոց, Շահբուդաղեանի տուն, № 39, բակում։ 37—100

ՈՍԿԵԳՈՅՆ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ

ՄԵՂՐ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ՄԵՂՈՒԱՆՈՑԻՑ

Ծախվում է Լերմօնտօվսկայա փողոցում, Տէր-Միքայէլեանի № 3 տանը, Արտա-Արադսկայա հրապարակի մօտ, մուտքը գաւթից. բարձրանալ ձախակողմեան վերնայարկը։
Մեղրի պուտը—9 րուբլի, ֆունտը—25 կոպէկ։
Առաւօտ. ժամը 8-ից մինչեւ 11-ը,
Երեկոյ. ժամը 4—ից մինչեւ 7-ը։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Լեւոն Կարապետեան

Դարմանում է ատամներ, շինում է պլօմբներ, ոսկէ պսակներ արմատների վրա նստացնելու եւ կեղծ ատամներ ոսկէ եւ կաուչուկէ պլատինկաների վրա։

Ընդունում է հիւանդներ ժամը 9-ից առաւօտեան մինչեւ ժամը 7 երեկոյեան։

Սօլօլակսկայա փողոցի վրա, տուն Միրզոեվի № 6. 25—30

Լոյս տեսան

Մ ՉՄՇԿԵԱՆԻ

«Մոցի», Սեղանի», «Պատի» եւ «Армянскій Календарь»

1902 Թ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Աւելի շքեղացրած եւ հարստացրած

«ՊԱՏԻՆԸ» 40 ԿՈՊ.

Միւսները սովորական գներով

Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Չմշկեան

(Ա. Հ.) 13—15

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ,

Յօգուտ Թիֆլիսի Հայուհեաց Ընկերութեան

տեղի կունենայ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

երաժշտական բաժնով

Երաժշտական բաժնում մասնակցում են սիրողներ-մանդոլինիստներ Դ. Մ. Փուղինեանի ղեկավարութեամբ, նոյնպէս բալալայկի, ցիտրի, գիտարայի վրա նուագողներ եւ սօլօ երգիչներ։ Երաժշտական բաժնի սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 9-ին

Պարերի միջոցում մի խումբ սիրողներ Մ. Գ. Գ. ղեկավարութեամբ կերգեն մի քանի խմբական երգեր թատրօնական բեմի վրա։

Մուտքի գինն է 2 ր. 20 կոպ. 1—3

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են

«Մոցի Բառարան Ռուսերէնից—Հայերէն 6000 ռուս ամենագործածական բառերի», կազմեց Ց. Ա. Գինն է 30 կոպ., կազմած 45 կոպ.
«Գամառ-Քաթիպայի բանաստեղծութիւնները», երրորդ տպագրութիւն, գինն է 50 կոպ.
«Ոզնիներ», մանկական պատկերազարդ գիրք, գ. 8 կ.
«Կերակուր պատրաստելու ձեռնարկ խոհանոցը եւ իր կարգ ու սարքը», կազմեց տ. Վ. Բօտինեան, գ. 1 ր.
«Բազմավէպի» բաժանորդագրութիւնն է 4 ր.
«Գնդունիի» բաժանորդագրութիւնն է 1 ր. 50 կ.
«Բանաւէրի» բաժանորդագինը 6 րուբլի։
«Բազմավէպ» եւ «Գեղունի» միասին 4 ր. 50 կ.
Ռուսերէն Սեղանի եւ Պատի օրացոյցներ տախտակներով 20—80 կոպ. հատը.
Հայերէն Պատի եւ Մոցի օրացոյցներ։
«Փուգարաց Աշխարհ», ստէրէօսկօպիկ պատկերների ժողովածու, 48 հատ 11 ր.
Ստէրէօսկօպներ հատը 4—5 ր.
Սիրանոյշի լուսանկար պատկերը համէստ զանազան դերերում հատը 30 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ Гуттенбергъ. Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11։ 2—3

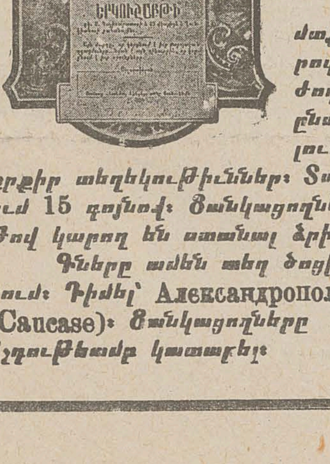

Լոյս տեսան եւ վաճառվում են

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ

1902 Թ.

ՊԱՏԻ եւ ԾՈՑԻ (Շիրակ)

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց Ն Ե Ր Ը

Ծոցի օրացոյցը զարդարված է Գ. եպ. Սրուանձտեանի, Գամառ-Քաթիպայի, Գ. Արծրունու եւ Գ. Ջանշեանի պատկերներով. ունի բոլորովին նոր հետաքրքրական յաւելուած ամենաօգտակար տեղեկութիւններով, ընդարձակ բժշկարան, հարուստ երազահան եւ նոր, զուարճալի վիճակահան։

Պատի օրացոյցի մէջ կան բարոյական խրատներ եւ ընտիր մտքեր, հայոց եւ եկեղեցական պատմութիւնից հատուածներ, բոլորովին նոր, ծիծաղաշարժ ասակներ (մեծ մասամբ անտիպ), այլ եւ ժողովրդական առածներ, ժողովրդական երգեր, գիւղական լէլէներ, ընտիր բանաստեղծութիւններ, զուարճալի հանելուկներ, շուտասելուկներ, բժշկական, արհեստագիտական եւ այլ օգտակար եւ հետաքրքիր տեղեկութիւններ։ Տախտակը շքեղ եւ ճաշակով պատրաստված է յայտնի լիտօգրաֆիայում 15 գոյնով։ Ցանկացողները մանրամասն բովանդակութիւնը տպագրված առանձին թերթով կարող են ստանալ ձրի։

Գները ամեն տեղ ծոցինը—20 կ., պատինը—50 կ., գումարով գնողներին լինում է զիջում։ Դիմել՝ Александрополь. Карапету Апиняцъ կամ Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase)։ Ցանկացողները թող շտապեն, որ իր ժամանակին կարողանանք պատուէրները ճշդութեամբ կատարել։

(Ա. Շ.) 12—16